

Memorandwm Esboniadol ar gyfer Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 5) (Cymru) (Diwygio) 2021

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Lywodraeth Cymru ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1.

Datganiad y Gweinidog

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 5) (Cymru) (Diwygio) 2021.

Mark Drakeford
Y Prif Weinidog

19 Ionawr 2021

1. Disgrifiad

Mae'r Rheoliadau hyn yn diwygio Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 5) (Cymru) ("y prif Reoliadau") a Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Swyddogaethau Awdurdodau Lleol etc.) (Cymru) 2020 ("Rheoliadau Swyddogaethau Awdurdodau Lleol").

2. Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Gwneir y Rheoliadau hyn o dan y weithdrefn frys a amlinellir yn adran 45R o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 (p. 22) ("Deddf 1984"). Caiff y Rheoliadau eu gwneud heb fod drafft wedi'i osod gerbron y Senedd a'i gymeradwyo ganddi. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn, oherwydd brys, ei bod yn angenrheidiol gwneud y Rheoliadau heb i drafft gael ei osod a'i gymeradwyo fel y gellir gweithredu mesurau iechyd y cyhoedd er mwyn ymateb yn gyflym i'r bygythiad a berir i iechyd pobl gan y coronafeirws. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y cyfyngiadau a'r gofynion sydd wedi'u nodi yn y Rheoliadau hyn yn angenrheidiol ac yn gymesur fel ymateb iechyd y cyhoedd i'r bygythiad presennol a berir gan y coronafeirws.

Y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol

Er bod y prif Reoliadau, fel y'u diwygiwyd gan y Rheoliadau hyn, yn cyffwrdd â hawliau unigol o dan Ddeddf Hawliau Dynol 1998 a Siarter Hawliau Sylfaenol Ewrop, mae'r Llywodraeth o'r farn bod modd eu cyfiawnhau er mwyn atal lledaenu clefydau heintus a/neu bod hawl i wneud yr ymyriad ar y sail ei fod yn ceisio cyflawni nod dilys, sef diogelu iechyd y cyhoedd. Mae'r Llywodraeth o'r farn hefyd eu bod yn gymesur.

Mae Erthygl 5 (yr hawl i ryddid), Erthygl 8 (yr hawl i barch at fywyd preifat a theuluol), Erthygl 9 (rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd), Erthygl 11 (rhyddid i ymgynnull a chymdeithasu) ac Erthygl 1 o'r Protocol Cyntaf (diogelu eiddo) yn cael eu cyffwrdd gan y prif Reoliadau. Mae'r Rheoliadau hyn hefyd yn cyffwrdd ag Erthygl 2 o'r Protocol Cyntaf (hawl i addysg). Er gwaethaf cau mangreoedd ysgolion i rai dysgwyr, mae ysgolion a gynhelir yn parhau o dan eu dyletswyddau arferol, ond mae'r ddyletswydd i gyflwyno'r cwricwlwm wedi'i haddasu i ddyletswydd i ddefnyddio ymdrechion rhesymol i gyflwyno'r cwricwlwm (gan ddefnyddio hysbysiad o dan Atodlen 17 i Ddeddf Coronafeirws 2020).

Mae pob un o'r rhain yn hawliau amodol, sy'n caniatáu i Weinidogion Cymru ymyrryd ag arfer yr hawliau os oes angen gwneud hynny mewn cymdeithas ddemocrataidd er budd diogelwch y cyhoedd neu er mwyn diogelu iechyd. Rhaid cyfiawnhau'r holl gyfyngiadau a gofynion o'r fath ar y sail mai eu bwriad yw cyflawni nod cyfreithlon, sef diogelu iechyd y cyhoedd a'u bod yn gymesur. Hefyd, mae angen cydbwysu unrhyw ymyrraeth â'r hawliau hyn â rhwymedigaethau cadarnhaol y Wladwriaeth o dan Erthygl 2 (yr hawl i fywyd). Mae gweithredu'r cyfyngiadau a'r gofynion o dan prif Reoliadau yn ymateb cymesur i ledaeniad cynyddol y coronafeirws. Mae'n

cydbwysu'r angen i gynnal ymateb priodol i'r bygythiad a berir gan y coronafeirws yn erbyn hawliau unigolion a busnesau, mewn modd sy'n parhau'n gymesur â'r angen i leihau cyfradd trosglwyddo'r coronafeirws, gan ystyried y dystiolaeth wyddonol.

Nid yw'r Rheoliadau diwygio yn newid natur na chwmpas yr ymwneud â hawliau unigol.

3. Y cefndir deddfwriaethol

Mae Deddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 ("Deddf 1984"), a rheoliadau a wneir oddi tani, yn darparu fframwaith deddfwriaethol ar gyfer diogelu iechyd yng Nghymru a Lloegr. Mae'r Rheoliadau hyn yn cael eu gwneud o dan adrannau 45C(1) a (3)(c), 45F(2) a 45P(2) o Ddeddf 1984. Caiff rhagor o wybodaeth am y pwerau hyn eu hamlinellu yn y Memorandwm Esboniadol i'r prif Reoliadau.

4. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Mae'r Rheoliadau hyn yn cael eu gwneud mewn ymateb i'r bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd a berir gan nifer achosion a lledaeniad y coronafeirws syndrom anadlol aciwt difrifol 2 (SARS-CoV-2) sy'n achosi'r clefyd a elwir yn COVID-19 neu'r "coronafeirws".

Roedd y prif Reoliadau a wnaed ar 18 Rhagfyr yn amlinellu cyfyngiadau a gofynion a fydd yn berthnasol i bedair gwahanol Lefel Rhybudd a chaiff y Lefelau Rhybudd eu hamlinellu yn y fersiwn fwyaf diweddar o'r [Cynllun Rheoli Coronafeirws](#). Mae Cymru wedi bod o dan Lefel Rhybudd Pedwar ers dechrau'r dydd ar 20 Rhagfyr 2020.

Mae'r Rheoliadau hyn yn diwygio'r prif Reoliadau er mwyn:

- a. ei gwneud yn ofynnol i'r sawl sy'n gyfrifol am fangreoedd busnes sy'n agored i'r cyhoedd, cerbydau gwasanaeth cyhoeddus a gweithleoedd gynnal asesiad risg penodol ar gyfer y coronafeirws;
- b. pennu mesurau rhesymol ychwanegol sy'n gymwys i fangreoedd manwerthu a mangreoedd sydd wedi'u trwyddedu i werthu neu gyflenwi alcohol i'w yfed yn y fangre;
- c. ei gwneud yn ofynnol i berchennog ysgol neu sefydliad addysg bellach beidio â chaniatáu i ddisgyblion fynychu mangre'r ysgol, neu beidio â chaniatáu i fyfyrwyr fynychu mangre sefydliad addysg bellach (yn ddarostyngedig i eithriadau penodedig);
- d. gwneud mân ddiwygiadau canlyniadol a thechnegol i'r prif Reoliadau ac i'r Rheoliadau Swyddogaethau Awdurdodau Lleol.

Asesiad risg coronafeirws

O dan Reoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1999, rhaid i gyflogwr nodi peryglon, penderfynu ar y risg a chymryd camau i ddileu'r perygl neu i reoli'r risg. Ochr yn ochr â'r gofynion hyn, mae Rhan 4 o'r prif Reoliadau yn gwneud darpariaeth at y diben o leihau'r risg o ddod i gysylltiad â'r coronafeirws mewn mangreoedd sy'n agored i'r cyhoedd ac mewn gweithleoedd.

Mae'r prif Reoliadau bellach wedi'u diwygio i'w gwneud yn ofynnol cynnal asesiad risg penodol ar gyfer y coronafeirws, gan ymgynghori ag unrhyw berson sy'n gweithio yn y fangre neu'r gweithle (neu ei gynrychiolwyr). Bydd yr asesiad risg hwn yn sail i'r rhwymedigaeth sy'n bodoli eisoes i gymryd "pob mesur rhesymol" i leihau'r risg o ddod i gysylltiad â'r coronafeirws mewn mangreoedd sy'n agored i'r cyhoedd a gweithleoedd. Mae canllawiau'n cael eu diweddarau i ddarparu y dylai'r asesiad risg ystyried materion megis:

- a yw'r awyru'n ddigonol i leihau'r risgiau ac a oes angen ystyried mesurau lliniaru;
- a yw cadw pellter o 2m yn ymarferol;
- i ba raddau y gall defnyddio sgriniau, cyfarpar diogelu personol a gorchuddion wyneb liniaru'r risgiau;
- i ba raddau y gall pobl weithio gartref.

Bydd yn ofynnol adolygu a diweddarau'r asesiad yn rheolaidd, yn enwedig pe bai'r lefelau rhybudd coronafeirws yn cael eu codi i lefel uwch yng Nghymru.

Mangreoedd manwerthu

Mae rheoliad 16 o'r prif Reoliadau yn gymwys i "fangre reoleiddiedig" sy'n cynnwys mangre fanwerthu. Mae'n ofynnol i fangre o'r fath gymryd (1) pob mesur rhesymol i sicrhau bod pellter o 2 fetr yn cael ei gynnal rhwng personau yn y fangre; (2) pob mesur rhesymol arall, er enghraifft i gyfyngu ar ryngweithio wyneb yn wyneb agos a chynnal hylendid; a (3) darparu gwybodaeth i'r rhai sy'n mynd i mewn i fangre neu sy'n gweithio ynddi ynghylch sut i leihau'r risg o ddod i gysylltiad â'r coronafeirws.

Ceir tystiolaeth o gydymffurfiaeth dda mewn busnesau o bob math a phob maint, ond mae pryderon hefyd yn cael eu codi gan awdurdodau lleol, a chan gyrrff sy'n cynrychioli gweithwyr, ynghylch diffyg cadw pellter corfforol a gorlenwi mewn siopau manwerthu. Yng ngoleuni lledaeniad y coronafeirws, a'r lefelau trosglwyddo presennol, bydd y Rheoliadau bellach hefyd yn ei gwneud yn ofynnol yn benodol i berchnogion a gweithredwyr mangreoedd manwerthu sy'n agored:

- roi mesurau ar waith i reoli mynediad i'w mangreoedd a chyfyngu ar nifer y cwsmeriaid sydd yn y fangre ar unrhyw un adeg;
- darparu cynhyrchion diheintio dwylo neu gyfleusterau golchi dwylo i gwsmeriaid pan fyddant yn dod i mewn i'r fangre ac yn ei gadael;
- rhoi mesurau ar waith i ddiheintio basgedi neu drolïau; ac
- atgoffa cwsmeriaid o'r angen i gynnal pellter o 2m drwy arwyddion a chyhoeddiadau.

Mae'r gofynion hyn yn berthnasol i bob manwerthwr y caniateir iddo fod ar agor o fewn unrhyw Lefel Rhybudd.

Ysgolion a mangreoedd addysg bellach

Ar 4 Ionawr 2021, cytunodd pedwar Prif Swyddog Meddygol y Deyrnas Unedig fod y DU bellach ar y lefel risg uchaf, sef Lefel 5 y Gydganolfan Bioddiogelwch. Yng ngoleuni'r penderfyniad hwnnw cytunodd Llywodraeth Cymru, gan ymgynghori â Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Colegau Cymru, y dylai pob ysgol, coleg ac ysgol annibynnol symud i ddysgu ar-lein.

Ar 8 Ionawr cyhoeddais y byddai'r dull hwn yn parhau, ond y byddai'n cyd-fynd â chylch adolygu'r prif Reoliadau, bob tair wythnos. Oni bai bod gostyngiad sylweddol yn nifer yr achosion o'r coronafeirws cyn yr adolygiad y mae'n rhaid ei gynnal erbyn 29 Ionawr, dylai ysgolion a cholegau yng Nghymru barhau i gynnal darpariaeth ar-lein tan ddiwedd hanner tymor mis Chwefror.

Mae'r diwygiadau a wneir gan y Rheoliadau hyn:

- yn atal perchnogion rhag caniatáu i ddisgyblion fynychu mangre'r ysgol, gan gynnwys ysgolion annibynnol;
- yn atal perchnogion rhag caniatáu i fyfyrwyr fynychu mangreoedd sefydliadau addysg bellach.

Nid yw'r Rheoliadau yn atal y perchennog rhag caniatáu i'r canlynol fynychu'r fangre:

- dysgwyr yn yr ysgol neu'r sefydliad addysg bellach sy'n ymgymryd ag arholiadau neu asesiadau;
- dysgwyr yn yr ysgol neu'r sefydliad addysg bellach sy'n agored i niwed (fel y'u pennir gan y perchennog); a
- dysgwyr yn yr ysgol sy'n blant i weithwyr hanfodol (fel y'u pennir gan yr awdurdod lleol).

Mae'r Rheoliadau hefyd yn caniatáu i'r perchennog ganiatáu i ddysgwyr fynychu mangreoedd ysgolion arbennig, unedau cyfeirio disgyblion ac unedau anghenion addysgol arbennig mewn ysgolion. At hynny, nid ydynt yn atal disgybl preswyl rhag byw mewn llety ym mangre'r ysgol. Mae'r Rheoliadau hefyd yn darparu ar gyfer gorfodi unrhyw fethiant i gydymffurfio gan Weinidogion Cymru neu'r awdurdod lleol y digwyddodd y methiant honedig yn ei ardal.

Diwygiadau canlyniadol a thechnegol

Yng ngoleuni'r diwygiadau a wnaed uchod, mae angen nifer o fân ddiwygiadau canlyniadol hefyd i'r prif Reoliadau. Yn ogystal, manteisir ar y cyfle i gywiro rhai mân bwyntiau drafftio yn y prif Reoliadau, ond nad ydynt yn effeithio ar weithrediad nac effaith y darpariaethau hynny.

Mae dyddiad dod i ben Rheoliadau Swyddogaethau Awdurdodau Lleol wedi'i estyn i 31 Mawrth 2021, er mwyn sicrhau ei fod yn cyd-fynd â'r dyddiad y daw'r prif Reoliadau i ben. Manteisiwyd ar y cyfle hefyd i wneud mân ddiwygiad i reoliad 6 o'r Rheoliadau Swyddogaethau Awdurdodau Lleol. Gwneir y diwygiad o ganlyniad i wneud y prif Reoliadau, ac mae'n golygu newid cyfeiriadau at Reoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 4) (Cymru) 2020 i gyfeiriadau at y prif Reoliadau.

Yn olaf, mae'r Rheoliadau hyn hefyd yn dirymu darpariaethau ac offerynnau sy'n ymwneud â'r ddeddfwriaeth cyfyngiadau coronafeirws sydd bellach wedi dod i ben.

5. Ymgynghori

O ystyried y bygythiad difrifol ac uniongyrchol sy'n deillio o'r coronafeirws a'r angen am ymateb iechyd cyhoeddus brys, nid oes ymgynghoriad cyhoeddus wedi'i gynnal mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymgysylltu â rhanddeiliaid yn y Fforwm Iechyd a Diogelwch i ofyn am eu barn ar y cynnig hwn ar gyfer Asesiad Covid penodol. Roedd hyn yn cynnwys yr undebau llafur canlynol; TUC Cymru, USDAW, UNITE, y GBM ac Unite a'r sefydliadau busnes canlynol: CBI, Ffederasiwn y Busnesau Bach a Siambrau Cymru. Yn ogystal, ceisiwyd barn Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a'r Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch.

Mae Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig wedi cyfarfod â chynrychiolwyr manwerthwyr, gan gynnwys archfarchnadoedd a manwerthwyr 'cymysg' eraill, i drafod eu rôl yn ystod y pandemig. Yn gyffredinol, roeddent yn croesawu'r arferion da presennol gan nifer o fangreoedd a'r ffaith fod cydymffurfiaeth â'r canllawiau'n cael ei 'ffurfioli' drwy ei gynnwys yn y prif Reoliadau.

Wrth benderfynu ar yr angen am y cyfyngiadau a'r gofynion sy'n ymwneud â chau mangreoedd ysgolion a sefydliadau addysg bellach, a manylion y cyfyngiadau a'r gofynion hynny, cynhaliodd swyddogion Llywodraeth Cymru gyfres o drafodaethau brys gyda sectorau a rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys llywodraeth leol ac ysgolion. Gwnaeth y Gweinidog Addysg ddatganiad ysgrifenedig ar y mater hwn ar 4 Ionawr 2021.

6. Asesiad Effaith Rheoleiddiol ac asesiadau effaith eraill

Nid oes asesiad effaith rheoleiddiol wedi'i lunio mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn oherwydd bod angen eu rhoi ar waith ar frys i fynd i'r afael â'r bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd.

Mewn perthynas â chau mangreoedd ysgolion a sefydliadau addysg bellach i ddysgwyr, mae Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant ac Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb wedi'u cwblhau a'u hystyried. Er ei bod yn anochel y bydd effeithiau

ar hawliau plant ac, yn benodol, ar grwpiau â nodweddion gwarchoddedig, bydd rhywfaint o gyfle i liniaru'r effeithiau mwyaf arwyddocaol, yn enwedig i'r dysgwyr mwyaf agored i niwed drwy ganiatáu iddynt gael mynediad i fangre ysgol neu goleg, ond ni fydd yn bosibl ymdrin â'r holl effeithiau anghymesur a negyddol. Mae'r effeithiau negyddol hyn yn parhau i gael eu goddef ar sail y risg i iechyd y cyhoedd. Bydd copïau o'r asesiadau hyn yn cael eu cyhoeddi ar wefan LLYW.cymru:

<https://llyw.cymru/asesiadau-o-effaith-coronafeirws>